

Kitap tanıtması :

ESER - MUHİT ve MÜESSİR

Dr. H. Y. NUHOĞLU

Ademoğlunun hem ferd, hem de cemiyet olarak müşterek bir kaderi, müşterek bir vecibesi vardır: Eser meydana getirmek. Farkında olunsun veya olunmasın, her devirde ve her yerde bu eser meydana getirme gayreti ve faaliyeti vardır. Bir bakıma kültür ve ilim, bu eser meydana getirme faaliyetinin tabii bir neticesidir. Medeniyet ise tamamen bu faaliyetin mahsulüdür. Meydana getirilen eserlerin birbirleri ile alâkası kurulamayacak kadar çeşitli oluğu bu vâkıayı değiştirmez. Ferdler ve cemiyetler; imkân, kaabiliyet ve ihtiyaç âmillerinin sevk ettiği istikâmetlerde bu vecibenin ifâsı yolunda dâimi bir faaliyet içindedirler.

Zamanla beşeri faaliyetlerin teşkilâtlanması, bu eser meydana getirme faaliyeti üzerinde de müessir olmuş ve bu tesir neticesi başta «eser» mefhumu olmak üzere eser meydana getirme faaliyetleri de kendi içinde teşkilâtlanmıştır. İlim, kitap meydana getirme, kütüphanecilik faaliyetleri, bu teşkilâtlanma işi arasında ve bunların tabii bir neticesi olarak görülebilir. Eser, bir zamanlar için «çalışmanın, çabanın neticesi» iken artık «zihin, kaabiliyet ve çalışmanın neticesi olarak yazı, tablo, müzik parçası gibi ortaya konan mahsul» olmuştur. Bu halde de eser, herkesten değil muayyen zevâtın, her müctemâdan değil muayyen muhitten beklenmektedir. Günümüzde ise bu muhitlerin, cemiyetlerin kendilerine ve kendilerini temsilen eser vermesi beklenen muhitlerin başında da üniversiteler ve resmî veyâ hususi araştırma müesseseleri gelmektedir.

Böylesine müesseselerin mevcudiyeti ve faaliyeti neticesidir ki günümüzün meselelerinden biri olan eser ve yapıt arasındaki fark taayyün etmekte ve bu sahadaki enflasyonda bir takdir kıstası ortaya çıkmaktadır. Günümüzün fârik alâmetlerinden biri olan enf-

lâsyonun menfi tesirine karşı, eser mefhumu, böyle bir değerlendirme ile vikaaye edilme imkânına kavuşurken, diğer fârik alâmet olan anarşi tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Eserdeki ve eser vâsıtası ile olan anarşiyi musikiden edebiyata, mimâriden ilâhiyata kadar her sahada mebzul nümüneleri ile görmek mümkündür. Eserdeki bu anarşi, eser ile alâkalı sahalara da intişar etmiş bulunmaktadır. Bu yüzdendir ki ilim ve araştırma muhitlerimizde eserler ve yapıtlar yan yana boy göstermektedir. Kanaatimizce, ilim ve araştırma müesseselerinde bile eser ve yapıtın bir tutulması cemiyetler için bir gerilemedir. Böylesine gerilemeler cemiyetlerin bütünü ve istikbali için endişe vericidir. Zaman zaman ortaya çıkan, hakikaten eser olan birer kaabiliyet, zihin ve çalışma mahsulleri böylesine karanlık bir tabloyu aydınlatan ve bu aydınlatma sırasında o karanlığın dehşetini pek vâzih olarak ortaya koyan ümid ışıklarıdır. Hele böyle ümid ışıklarının, üniversite muhitinin dışında, günlük mesâi yükünün arasında eser meydana getirmek için vakit ve imkân bulanlardan gelmesi bir başka şekilde düşündürücü ve sevindirici olmaktadır.

1979 senesinde aynı mevzu etrafında, arşiv sahasında neşredilmiş iki eser, böylesine ümid ışıkları olarak ufkumuzu aydınlattı. Bunlardan birincisi 1979 senesi başında neşredilen Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanı sayın İsmet Binark'ın **Arşiv ve Arşivcilik Bibliyografyası - Türkçe ve Yabancı Dillerde Yayınlanmış Kaynaklar** isimli eseridir. İkinci eser ise 1979 senesi sonunda neşredilmiş bulunuyor: Başbakanlık Arşiv Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Atillâ Çetin'in **Başbakanlık Arşivi Kılavuzu**.

Dünya arşivleri manzumesinde hem keyfiyet hem de kemiyet itibarı ile bir şahika teşkil eden, Osmanlı İmparatorluğu ve bu imparatorluk coğrafyasının siyâsi, içtimâî, iktisâdî, idâri tarihinin ana arşivi olan Başbakanlık Arşivi, Atillâ Çetin'in bu çalışması ile uzun zamandır yokluğu hissedilen ve değeri büyük bir rehberle efkâr-ı umumiyeye arz edilmiş bulunuyor. Azameti inkâr edilemez bu arşiv hakkındaki neşriyat, bu vâkıanın tam tersine, yok denecek kadar az; işte bu hal Atillâ Çetin'in eserini ayrıca değerlendirmektedir.

Eserin Önsözünde de ifade edildiği gibi, bu eserin mevzuundaki ilk çalışma olan Midhat Sertoğlu'nun **Muhtevâ Bakımından Başvekalet Arşivi** adlı eserinin hem mevcudu kalmamış hem de bu eserin

neşrinden bu yana geçen zamanın getirdiklerine binâen yenilenmesi bir zarûret olmuştu. İşte Atillâ Çetin'in bu eseri, maalesef memleketimizde emsâli pek az olan bu zamanla yenileme ihtiyaç ve zarûretini duyup buna cevap verme mesuliyetine de bir nümüne teşkil etmekte ve bu bakımdan da ayrı bir değer kazanmaktadır.

Kısaca Başbakanlık Arşivini «ana hatları ile tanıtan, sahip olduğu arşiv malzemesini, tasnifleri, özelliklerini ortaya koyan» bu rehber, hem umumi plânda bu arşivi tanımak isteyenler hem de bu arşivden faydalanacaklar için vazgeçilmez bir müracaat kitabıdır.

Burada bu iki eser ve bunları ortaya koyanlar üzerinde daha fazla durmak istemiyoruz. Her iki imza da çalıştıkları sahada dünya ilim muhitlerince bilinen imzalıdır. İlk eser hakkındaki yerli ve yabancı neşriyatı, şüphesiz ikinci eser hakkında alâkalılarca yapılacak neşriyat takip edecektir. Bizim üstünde durmak, ehemmiyetle ifâde etmek istediğimiz husus, yaptılarla görülen enflasyon ve anarşiye rağmen, eser meydana getirme faaliyetinin devam etmekte olduğu ve eser meydana getirmede muhitten ziyade başka âmillerin rolünün olduğu ve bu başka âmillerin başında da eseri meydana getirenin müessir olduğu hususudur.

• • •